

SAMS utlåtande angående åtgärdsplan för revidering av lagstiftningen och rutinerna för situationer för barn som bor växelvist. Diarienummer för utlåtandet VN/4198/2021

17.1.2021

1.

Allmänna kommentarer om åtgärdsplanen

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder tackar för möjligheten att avge utlåtande gällande åtgärdsplan för revidering av lagstiftningen och rutinerna för situationer för barn som bor växelvist. Planen innehåller många bra och lovande element. SAMS välkomnar utvecklingen av växelvist boende, eftersom det kan hjälpa att trygga barnets relationer till bägge föräldrarna, vilket är i allas (barnets, föräldrarnas, samhällets) intressen. FN:s funktionshinderkonvention förutsätter även att också barn med funktionsnedsättning ges lika möjligheter att åtnjuta familjeliv i likhet med andra barnen.

Efter att tematiken nu redan behandlats redan av två arbetsgrupper och även utretts i en VNTEAS-rapport åberopar vi ändå flera konkreta åtgärder för att skapa den ändring som behövs. SAMS föreslår att åtgärdsförslagen kompletteras även med konkreta pilotprojekt och andra satsningar som kunde verkställas ännu under den här regeringsperioden. Dessa satsningar borde riktas för att åtgärda de svåraste hindren för familjerna att upprätthålla växelvist boende.

SAMS rekommenderar följande:

-Familjernas och livssituationernas mångfald bör beaktas i funktionshindersservicereformen (VALAS). I nuvarande utkastet finns en förändring på att ändringsarbeten ska kunna göras i barnets båda hem. Det här är en mycket välkommen förbättring, men olika slags familjer och livssituationer borde beaktas omgående och på ett genomsyrande sätt i lagreformen.

-Pilotprojekt för att utveckla fungerande skolskjutsar till barn som bor växelvist i två hem.

-Pilotprojekt för att underlätta skolgången för barn med växelvist boende, t.ex. genom anpassningar i fråga om valet av närskola och därmed tillgång skolskjutsar samt möjligtvis även individuellt motiverade distansstudiearrangemang.

-En utredning om barnfamiljer får tillräcklig stöd i koordinering av sina socialvårdstjänster. Tidigare forskning av bl.a. Ulla Särkikangas har visat att familjerna belastas mycket av koordineringsansvaret. Även andra källor påvisar att tillgången till socialarbetare inom funktionshindersservicen varierar väldigt stor i olika delar av landet, vilket sannolikt leder till att individerna och familjerna inte alltid får den stöd de behöver i vardagen samt planeringen av stödinsatserna.

För övrigt vill SAMS lyfta upp reformens nära anknytning till dels barnets rättigheter och föräldrarnas välmående och dels till konsekvenserna för deltagande av arbetslivet. Växelvist boende kan vara ett

fungerande sätt för att avlasta båda föräldrarna och på det sättet möjliggöra aktivt deltagande i arbetslivet. I dag är läget sådant att familjer med barn med funktionsnedsättningar löper en större risk för skilsmässor än övriga befolkningen (Se t.ex. Hiilamo H & Ahola E 2016). I dessa fall fortsätter ena föräldern -typiskt sätt mamman - att bära det huvudsakliga ansvaret för barnet. Om bördan är alltför tung, äventyras mammans möjligheter att delta i arbetslivet samt att samla pension. I nuläget innehåller socialskyddssystemet och närståendevårdssystemet vissa problematiska element som kan skapa incitament för ena föräldern att ensamt sköta om föräldraskapet. Det här är inte hållbart och bör ändras. Det här kan sannolikt betyda en del direkt kostnader, men det här torde betala sig tillbaka genom förbättrad välmående, en högre sysselsättningsgrad samt minskad press på folkpensionen.

Barnens bästa intressen bör stå i centrum – och det här omfattar i regel möjligheten att bygga upp, utveckla och upprätthålla trygga känslomässiga band med sina föräldrar. Pilotförsöken vore ändamålsenliga för att utveckla fungerande lösningsalternativ för att mera jämlikt möjliggöra fungerande familjerelationer med frångilda föräldrar, oberoende av funktionsnedsättning eller socioekonomisk status.

2.

Planen innehåller överväganden som riktar sig till olika förvaltningsområden samt åtgärdsförslag som har sammanställts under överrubriker.

I följande frågor ber vi separata kommentarer av er gällande den information som samlats under respektive överrubrik i planen samt åtgärdsförslag.

3.

Kommentarer om helheten 2 Åtgärdsförslag som gäller tjänster

SAMS omfattar här kommentarerna givna av Handikappforum på den här frågan.

4.

Kommentarer om helheten 3 Underhållsbidrag

SAMS understöder förslaget.

5.

Kommentarer om helheten 4 Sociala trygghetsförmåner och utkomststöd

SAMS omfattar kommentarerna från Handikappforum och nätverket för familjers diversitet i den här frågan.

6.

Er bedömning av åtgärdsförslagets konsekvenser och möjligheterna att genomföra dem:

Förslagen är bra, men särskilt familjer som inte idag kan använda sig av växelvist boende borde beaktas betydligt bättre. Hit tillhör bl.a. familjer i behov av skolskjutsar och socialvårdstjänster.

7.

Bör de föreslagna åtgärderna prioriteras?

Om svaret är ja, på vilket sätt?

Konkreta pilotförsök bör göras till prioritet. Inom vår rådgivning har vi sett att bland annat tillgången till skolskjutsar från två olika adresser är ibland ett svårt problem. Ett annat stort problem är att stödet inte alltid följer barnet, då föräldrarna bor i olika kommuner.

8.

Svarar åtgärdsplanen tillräckligt mot behoven hos barn i växelvist boende och andra barn som har två hem?

Åtgärdsplanen svarar inte ännu tillräckligt på behoven hos barn i växelvist boende och andra barn som har två hem. SAMS omfattar här kommentarerna av Handikappforum och nätverket för familjers diversitet.

Det vore även oerhört viktigt att beakta frånskilda familjers särskilda behov genomgående i reformen av funktionshindersservicelagen som är under beredning i skrivande stund. Lagen ska komma på utlåtande under vårvintern, behandlas av riksdagen på hösten och träda i kraft 1.1.2023.

Sist men inte minst, vill SAMS även uppmärksamma fenomenet unga omsorgsgivare. Internationellt fungerar ca 6 – 8 % av barnen som unga omsorgsgivare. Det betyder att dessa barn använder en betydande del av sin tid för att ta hand om någon familjemedlem. I den här kontexten är fenomenet viktig fästa märke till, eftersom rollen som ung omsorgsgivare kan faktiskt sett hindra barnet att spendera mera tid också med den andra föräldern, även om den skull vilja det. Här är det oerhört viktigt att ge både barnen och familjerna den stöd de behöver, så att barnet har en möjlighet att spendera vardagen med båda av sina föräldrar i tur- och ordning. Om stödet inte ges, eller om barnet inte har kännedom om stödet som borde ges, kan den unga omsorgsgivaren vara rädd att lämna sin nära anhöriga i hjälplöst läge. En bra expert på detta fenomen är professor Saul Becker vid Faculty of Education, University of Cambridge, UK.

I Helsingfors 17.1.2022

Elias Vartio

Juridiskt ombud

SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f.

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

Helsingfors
Medelhavsgatan 14A
00220 Helsingfors

Vasa
Rådhusgatan 23
65100 Vasa

samsnet.fi
facebook.com/SAMSRf
instagram.com/sams_rf